

Lausunto

09.02.2026

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Kiteen Evankelinen Kansanopisto pitää kotoutumiskoulutuksen kehittämistä tärkeänä. Esitysluonnos kaventaa kuitenkin kotoutumista ja kielitaitoa edistäviä koulutuksia liiaksi työvoimapoliittiseksi kokonaisuudeksi ja heikentää erityisesti harvaan asuttujen alueiden koulutuksellista saavutettavuutta.

Itä-Suomessa ja Keski-Karjalassa kotoutumisen edellytykset poikkeavat olennaisesti suurista keskuksista. Kotoutumisen onnistuminen perustuu siihen, että koulutus on alueellisesti saavutettavaa ja kytkeytyy paikalliseen arkeen, yhteisöihin ja työelämään. Mikäli kotoutumiskoulutus järjestetään vain työvoimakoulutuksena, vaarana on alueellisen yhdenvertaisuuden heikkeneminen ja kotoutumisen edellytysten eriytyminen maantieteellisen sijainnin perusteella.

Muutosesitykset:

- Vapaan sivistystyön lakiin tulee säilyttää tehtävä maahan muuttaneiden koulutuksen järjestämisestä ja määritellä se selkeästi työvoimakoulutusta täydentäväksi.
- Vapaan sivistystyön oppilaitoksille tulee turvata mahdollisuus tarjota kotoutumista ja kielitaitoa edistävää koulutusta alueellisesti saavutettavana lähi- ja monimuoto-opetuksena.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutus on Keski-Karjalassa merkittävä osa alueellista koulutus- ja kotoutumISRakennetta. Kiteen Evankelisessa Kansanopistossa kotoutumiskoulutus muodostaa noin 10 % opiston toiminnasta ja rahoituksesta, ja sillä on suora vaikutus opiston henkilöstöön, koulutustarjontaan ja alueen elinvoimaan.

Esitetty rahoituksen sisällyttäminen kuntien yleiseen rahoitukseen ilman erillistä kohdentamista heikentää kotoutumiskoulutuksen tosiasiallista toteutumista ja lisää riskiä resurssien ohjautumisesta

muihin käyttötarkoituksiin. Kieli- ja kotoutumiskoulutuksen heikentäminen voi johtaa siihen, että lyhyen aikavälin säästöt muuttuvat pitkällä aikavälillä kasvaviksi yhteiskunnallisiksi kustannuksiksi.

Muutosesitykset:

- Vapaan sivistystyön momentille (29.10.31) tulee säilyttää kotoutumis- ja lukutaitokoulutukseen kohdennettua rahoitusta (esim. noin 6 milj. €), joka jaetaan suoriteperusteisesti.
- Rahoitukseen tulee sisällyttää riittävä siirtymäaika, jotta oppilaitokset voivat sopeuttaa toimintaansa hallitusti ja keskenäiset opinnot voidaan suorittaa loppuun.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Kotoutumisen tavoitteiden selkeyttäminen ja työelämäyhteyksien vahvistaminen on kannatettavaa. Kotoutuminen on kuitenkin laaja-alainen prosessi, jossa kielitaito, perustaidot, yhteiskuntavalmiudet ja osallisuus ovat edellytyksiä myöhemmälle kouluttautumiselle ja työllistymiselle.

Ehdotettu säädösmuutos heikentää koulutuksen saavutettavuutta ja kaventaa kotoutujien sivistyksellisiä oikeuksia etenkin syrjäseuduilla. Harvaan asutuilla alueilla kotoutumispolut rakentuvat usein vaihteittain. Kaikkien kotoutujien ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen, vaan arjessa toimiminen, kielen käyttö ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Näiden tavoitteiden kaventaminen heikentää kotoutumisen vaikuttavuutta ja lisää syrjäytymisriskiä.

Muutosesitykset:

- Kotoutumisen tavoitteissa tulee huomioida kielitaito, perustaidot, yhteiskuntavalmiudet ja osallisuus, ei ainoastaan työllistyminen.
- Aikuisten perusopetukseen osallistumista koskeva ikärajaus tulee poistaa.
- Kotoutujien mahdollisuuksia omaehtoiseen koulutukseen ei tule kaventaa, ja kotoutumissuunnitelmaan tulee voida sisällyttää omaehtoisia kieli- ja yhteiskuntaopintoja.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman merkitys korostuu erityisesti alueilla, joilla koulutustarjonta on rajallista. Arvioinnin vaikuttavuus Pohjois-Karjalassa edellyttää, että kotoutujille voidaan osoittaa tosiasiallisesti saavutettavia koulutuspolkuja myös Joensuun seudun ulkopuolella. Keski-Karjalassa vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat täydentäneet työllisyysalueen palveluja tarjoamalla joustavia ja paikallisiin olosuhteisiin soveltuvia koulutusratkaisuja. Tämä on vahvistanut kotoutumisen onnistumista ja vapauttanut viranomaisresursseja muuhun työhön.

Muutosesitykset:

- Kotoutumissuunnitelmaan tulee voida sisällyttää vapaan sivistystyön kieli- ja lukutaitokoulutuksia myös jatkossa.
- Perusopetuksen päättäneiden oppivelvollisten mahdollisuuksia tarkoituksenmukaisesti kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen polkuihin ei saa heikentää.
- Kotoutumisen monituottajamalli tulee säilyttää alueellisen kattavuuden turvaamiseksi.

Muut huomiot

Kiteen Evankelinen Kansanopisto on tarkastellut esitysluonnosta myös lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Perustuslain 6 § (yhdenvertaisuus), 16 § (sivistykselliset oikeudet) ja 22 § (perusoikeuksien turvaaminen) edellyttävät, että kotoutumista tukevat koulutuspalvelut ovat tosiasiallisesti saavutettavissa koko maassa. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) velvoittaa ehkäisemään välillistä syrjintää, ja hallintolaki (434/2003) edellyttää asiakaslähtöistä ja tarkoituksenmukaista viranomaistoimintaa.

Alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta on välttämätöntä, että vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen lakisääteinen tehtävä säilytetään ja että säädösmuutoksille varataan riittävä siirtymäaika.

Muutosesitykset:

- Sädösmuutosten voimaantulo tulee ajoittaa aikaisintaan 31.7.2027.
- Vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen tehtävä ja monituottajamalli tulee säilyttää kotoutumisen laadun ja alueellisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Nygren Eeva

Kiteen Evankelisen Kansanopiston kannatusyhdistys ry / Kiteen Evankelinen Kansanopisto